Miten vastakkainasettelu syntyy ihmisten välillä? – 5 erilaista vastakkainasettelun roolia

Säännöllisin ajoin maailmaamme rakentuu uusia polarisaatiotilanteita ja osa jo olemassa olevista vahvistuu. Vastakkain voi olla esimerkiksi autoilijat ja joukkoliikenteen käyttäjät, esihenkilöt ja alaiset, miehet ja naiset tai lääketiede ja luonnonlääketiede. Vastakkainasettelu voi syntyä vaikka yhteisön tai työpaikan sisällä tai laajemmin yhteiskunnassa.

Lähtökohtaisesti polarisaatiossa ei ole kyse faktoista vaan kyse on tunteista, jotka kumpuavat syvältä. Tunteet kertovat arvoista ja tarpeista, jotka ovat itselle tärkeitä. Kyseessä on kaksi ääripäätä, jotka taistelevat keskenään, mutta kuvio koskettaa myös kaikkia muita ympärillä olevia ihmisiä.

Olet saattanut olla tilanteessa, jossa et ole asettunut kumpaankaan polarisaation ääripäihin, mutta tilanne koskettaa silti sinua vahvasti. Olet saattanut kokea, että sinua vaaditaan valitsemaa puolesi: ”jos et kuulu meihin, kuulut siis niihin toisiin!”. Me vastaan ne ja välissä olevia ei suvaita. Olisit halunnut tarkastella kokonaisuutta hiljaa omasta rauhasta käsin, mutta sille ei anneta tilaa. Tässä tekstissä käyn lyhyesti läpi, että millaisista rooleista polarisaatiotilanteet rakentuvat. Saatat hyvinkin löytää itsesi jostakin ryhmästä.

1 YLLYTTÄJÄT

Polarisaatiossa ensimmäisenä tulevat yllyttäjät, joskin yllyttäjä ei itse koe usein olevansa yllyttäjä. Hän kokee olevansa moraalisesti oikeassa. Yllyttäjällä on tavoite saada asialleen näkyvyyttä, hän heittää vettä kiukaalle ja korostaa ryhmien välistä erilaisuutta. Tämä pyrkii saamaan seuraajia toteuttamalla aina vaan radikaalimpia toimia, jotta huomio ei katoa. Yllyttäjä puhuu hiljaisille ja hakee usein asemaa tai valtaa. Hän saa voimaa huomiosta, seisoo valitsemallaan paikalla osin itse itsensä nurkkaan ajaneena, mutta pelkää samaan aikaan kasvojen menetystä. Ei voi siksi usein enää perääntyä, vaikka haluaisikin. Yllyttäjä ei suvaitse sitä, että joku ei valitse puoltaan asiassa.

2 LIITTYJÄT

Liittyjä on lähtenyt mukaan yllyttäjän remmiin ja kokee tekevänsä hyvää. Liittyjän toimintaa ohjaa jokin oma kokemus tai havainto. Ei usein ole näkemyksissä yhtä jyrkkä, kuin yllyttäjä ja tuo tätä myös esiin. Haluaa samalla osoittaa, että kykenee myös itsenäiseen ajatteluun. On valmis keskustelemaan

asioista, mutta päätyy silti usein väittelemään teemasta. Keskustelujen tarkoitus on usein todistella omaa oikeassa olemista. Häneen ei kohdistu enää yllyttäjän suunnasta painetta, koska hän on valinnut puolensa. Liittyjällä on silti vielä takaovi auki vaihtaa tarvittaessa puolta, mutta polarisaation edetessä tämä vaikeutuu.

3 HILJAISET

Kahden edellä mainitun ryhmän välissä on keskipiste, sieltä löytyy hiljaiset. Nämä eivät ole valinneet puoltaan ja välttelevät mustavalkoista ajattelua. Polarisaatiossa hiljaiset eivät kuulu tai näy. Voi myös olla, että heitä ei asia kiinnosta. Tässä kuviossa kyse on isosta monikirjavasta ryhmästä, joista moni näkee teeman monisävyisenä. Yllyttäjä pyrkii saamaan hiljaisia valitsemaan puolensa ja tekee keskellä olemisesta sietämätöntä vaatimuksillaan. Polarisaatio saa virtaa näkyvyydestä, mustavalkoiset ääripäät pitävät kovinta meteliä ja samalla hiljaisten harmaan sävyiset näkemykset keskellä jää kuulematta. On silti hyvä muistaa, että tässä vaiheessa hiljaisia on määrällisesti paljon enemmän, kuin mitä liittyjien ryhmään kuuluu.

4 SILLANRAKENTAJAT

Seuraavana kuvioon astuvat sillanrakentajat, joilla on hyvät mielessä, mutta tämä ryhmä todellisuudessa vain pahentaa tilannetta. Tämä ryhmä näkee, että kumpikaan ääripää ei ole oikeassa ja ymmärtää molempia puolia. Sillanrakentaja pyrkii faktoilla ja toisen osapuolen inhimillistämisellä rakentamaan yhteyttä ääripäiden välillä. Samalla hän kuitenkin onnistuu vahvistamaan jo olevaa tilannetta ryhmien identiteetistä puhumalla. Ollaan tunteiden äärellä, faktat ei tehoa tässä kohtaa. Ääripäät saavat sillanrakentajan ansioista lisää näkyvyyttä ja huomiota, polarisaatio vahvistuu.

5 SYNTIPUKIT

Tilanteen edetessä yllyttäjät siirtyvät yhä radikaalimpaan suuntaan teoissaan, jotta saisivat huomiota: se mikä tehosi aikaisemmin, ei tehoa enää huomenna. Samalla hiljaisten suuntaan sataa yhä enemmän painostusta valita puolensa. Moni hiljainen onkin matkan varrella jo siirtynyt vastahakoisesti liittyjien joukkoon ja lopulta jäljellä olevat hiljaiset saavat syntipukin leiman. On haastavaa olla keskellä, kun suurin osa on valinnut puolensa. Syntipukin suuntaan kohdistuu aggressiota molemmista ääripäiden suunnista.

Tunnistatko itsesi näistä viidestä ryhmästä? Minkä roolin ehkä useinkin valitset joko tietoisesti tai tiedostamatta? Tekstin pääasiallisena lähteenä on käytetty kirjaa Me ja ne – Välineitä vastakkainasettelujen aikaan. Suosittelen lukemaan koko kirjan.

Kristiina Komulainen. hidastaelamaa.fi. 25.9.2021.